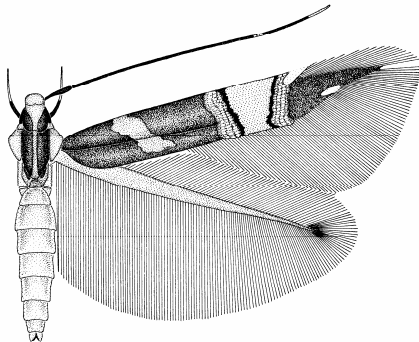

FRANJE

Jaargang 7, nr 14

1 september 2004

ISSN: 1388-4409

Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Frans Groenen, Maurice Jansen en Rob de Vos

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758, e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl

Lidmaatschap:

voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel onder vermelding van “Snellen”.

voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. Sectie Ter Haar, Hemrik.

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Louis van Deventer, Van Speijkstraat 45, 5151 MD Drunen, e-mail: ljdventer@hetnet.nl

secretaris: Henk ten Holt, De Kluijskamp 10-28, 6545 JD Nijmegen. Tel: 024-3733995, e-mail: h.tenholt@tiscali.nl

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153, e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Jaap Zwier, Turfweg 27, Yzevoorde 7021 JN Zelhem. Tel: 0314-326789, e-mail: jaap.zwier@slangenburg.nl

secretaris: Rob de Vos, Kalf 454, 1509 BE Zaandam. Tel: 075-6313339, e-mail: rvos@science.uva.nl of R.deVos@uva.nl

penningmeester: Janny Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik. Tel: 0516-471222, e-mail: s.g.sinnema@wx.nl

lid: Bob van Aartsen, Travertin 34, 8084 EH 't Harde. Tel: 0525-652119

lid: Hans Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep Tel: 038-3765741, e-mail: kj.huisman@hetnet.nl

Kopij voor de volgende Franje dient minstens twee maanden voorafgaand aan de eerstvolgende sectie-bijeenkomst bij de redactie ingeleverd te worden bij voorkeur vóór 1 januari en vóór 1 juli. Grotere kopij of kopij met figuren indien mogelijk inleveren na overleg.

INHOUD

Henk ten Holt

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie "Snellen" op 13 maart 2004 te Lexmond 4

Rob de Vos

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie "Ter Haar" op 3 april 2004 te Lexmond 17

Jaap Zwier

Correcties op het verslag van de excursie in de Achterhoek (Gorssel e.o.) van 14-16 juni 2002. 23

Jaap Zwier

Verwarring 24

Najaarsbijeenkomst van de sectie "Snellen" 25

Najaarsbijeenkomst van de sectie "Ter Haar" 26

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 13 maart 2004 te Lexmond

Henk ten Holt

Aanwezig: B. van Aartsen, J. Asselbergs, W. Biesenbaum, A. Cox, L. van Deventer, D. Doornheijn, A. Goutbeek, F. Groenen, H. Groenink, L. Groothedde, H. ten Holt, H. Huisman, M. Jansen, H.-J. van Loh, J.A.W. Lucas, I. Kaijadoe, S. Koster, P. Rooij, J. Scheffers, A. Schreurs, D.A. Vestergaard, J. van Vuure, H. van der Wolf, J. Wolschrijn, N. Wolschrijn, P. Zumkehr, J. Zwier.

Huishoudelijk deel

Opening

De voorzitter opent de vergadering, heet alle aanwezigen welkom en spreekt de hoop uit dat verslag kan worden gedaan van interessante vondsten in het afgelopen jaar.

Verslag sectievergadering 11 oktober 2003

Naar aanleiding van het verslag meldt Hans Huisman dat over de kwestie publicatie in Franje versus publicatie in EB contact is geweest met de EB-redactie en het NEV-bestuur. Er is sprake van een patstelling omdat de meningen binnen Jaarlijstredactie, EB-redactie en NEV-bestuur uiteenlopen. De ‘preciezen’ zijn van mening dat iets slechts éénmaal ‘nieuw voor de fauna’ kan worden gemeld (dus in Franje óf in EB) en de ‘rekkelijken’ zijn van mening dat hier soepel mee omgegaan kan worden. De voorzitter zegt toe dat het Snellen-bestuur de eerder door Sjoerd Tiemersma (NEV-secretaris) geciteerde opvatting van de EB-redactie op papier zal verwoorden en het NEV-bestuur om een formele reactie zal vragen om voor eens en altijd duidelijkheid te krijgen.

Bestuursmededelingen

De penningmeester deelt mee dat de sectie nog steeds over een positief saldo beschikt, zij het licht dalende. Belangrijkste oorzaak zijn achterstallige contributies. Het sectiebestuur heeft besloten hier prioriteit aan te geven en conform de eerder afgesproken procedure leden aan te schrijven wanneer zij 2 jaar lang geen contributie hebben betaald. Leden de betreffende leden vervolgens niet binnen redelijke termijn iets van zich horen dan worden zij geroyeerd. Op die manier hoopt het bestuur de uitgaven in verband met niet-betalende leden te verminderen.

De secretaris deelt mee dat we in het afgelopen jaar twee nieuwe leden mochten verwelkomen, de heren Widowski en Kayser uit Duitsland. Daar tegenover staat dat is besloten drie leden te royeren omdat zij niets hebben laten horen nadat zij zijn aangeschreven. Het betreft de heren Keuning, Pieterse en de Vlinderwerkgroep Zeeland. Wat betreft de laatste wordt mogelijk nog bezien of sprake is van een misverstand.

De secretaris deelt mee dat de komende sectievergaderingen zijn gepland voor 30 oktober 2004, 9 april 2005 en 22 oktober 2005 (concept). Tegen de laatste datum kan

eventueel bezwaar worden gemaakt bij de secretaris. (Tijdens de sectievergadering is per ongeluk 10 april 2005 genoemd; let wel dit is een zondag).

Het bestuur betreurt dat deze sectievergadering opnieuw samenvalt met de Landelijke Vlinderdag. Daardoor zijn enkele leden niet aanwezig en is Eddy Vermandel verhinderd. Aan de vergadering wordt voorgesteld in de toekomst bij eventuele datumconflicten te bezien of in februari een geschikte datum kan worden gevonden. Alle aanwezige sectieleden stemmen daarmee in. Anton Cox maakt bezwaar tegen 22 oktober 2005. Hij vindt dat deze datum te vroeg valt omdat veldwerk dan nog goed mogelijk is. Dit vindt weinig bijval in de vergadering. Desalniettemin wil het bestuur in de najaarsvergadering een ledenenquête houden o.a. over de vergaderplanning om zoveel mogelijk met ieders wensen rekening te kunnen houden.

Voorts meldt de secretaris dat bij De Slegte voor weinig geld topografische atlassen van meerdere provincies te verkrijgen zijn (Grote Provincie-atlas (1:25.000), Compacte Provincie-atlas (1:50.000), Historische Provincie Atlassen).

De voorzitter meldt naar aanleiding van het vorige verslag dat de leden die hebben aangegeven zich voor werving van nieuwe, jonge leden te willen inzetten gevraagd zal worden een commissie te vormen die met ideeën en voorstellen komt. Eddy Vermandel zal worden benaderd met de vraag of hij deze commissie wil trekken.

De voorzitter geeft aan dat Sjaak Koster namens de sectie de NEV-Wintervergadering heeft bezocht. Inhoudelijk valt er volgens Sjaak niet veel terug te melden.

De voorzitter kondigt aan dat in een van de komende EB-nummers een stukje over de sectie zal verschijnen van de hand van Hans Huisman en Louis van Deventer.

Tenslotte complimenteert de voorzitter Jaap Zwier met het verslag van de excursie naar de omgeving van Gorssel.

Excursie

Hans Huisman organiseert met Bob van Aartsen dit jaar een excursie naar het Bargerveen in het weekend van 25 - 27 juni. Het betreft een heel interessant terrein, één van de grootste ongerepte hoogveengebieden in Nederland waar al tal van bijzonderheden gevonden zijn. Het terrein omvat voornamelijk hoogveen, enige heide en een klein beetje bos in een verder nogal kaal stuk van Drenthe. Aanmeldingen bij voorkeur voor 20 april bij Hans Huisman.

Faunistische mededelingen

Henk ten Holt - Mededeling Psychidae-project III: *Bankesia douglasii* Stainton

Eén van de eerste resultaten van het Psychidae-project wordt een publicatie over *Bankesia douglasii* die op dit moment in voorbereiding is. Van deze soort is in Nederland ondertussen relatief veel bekend mede dankzij de systematische opsporingen van Bob van Aartsen in de zestiger jaren (destijds 22 nieuwe vindplaatsen). Ook recent is de soort in 10-15 uurhokken - waarvan circa de helft nieuwe vindplaatsen - aangetroffen zonder dat Nederland echt systematisch doorzocht is. Ten tijde van de catalogus van Lempke (supplement VIII, 1961) waren slechts 3 vindplaatsen bekend. *Bankesia douglasii* leek destijds dus nog een zeer zeldzame soort. Tijdens de

vergadering is een voorlopig verspreidingskaartje gepresenteerd om sectieleden die de soort hebben waargenomen in uurhokken die niet op het kaartje vermeld staan de mogelijkheid te geven hun waarnemingen door te geven zodat ze nog kunnen worden meegenomen in het artikel. Tijdens de vergadering werden enkele mannetjes getoond die in de afgelopen winter uit een kweek waren gekomen. Tevens zijn de zakken getoond en de verschillen met zakken van *Dahlica triquetrella* besproken. Zie voor de determinatie van de mannetjes van *douglasii* het hoofdstuk over Psychidae door Hättenschwiler in volume 2 van *The Butterflies and Moths of Great Britain and Ireland* (1985).

De mededeling was ook bedoeld als aansporing om in de 4 tot 6 weken na de sectievergadering op zoek te gaan naar de soort (vliegtijd begin maart tot begin mei). De soort wordt (vrijwel) alleen gevonden in niet te droge bossen op de pleistocene zandgronden met voldoende bladlaag op de bodem. Vooral interessant zijn eventuele waarnemingen uit een aantal plantengeografische districten waar de soort nog niet is waargenomen maar misschien wel voorkomt, ik denk aan het Vlaams district, het Krijt-Löss- en Drents district en het Overijsselse deel van het Gelders district. Zie voor de indeling van Nederland in deze districten o.a. Heukels flora (oudere drukken) en p. 87 in "De Kleine Vlinders".

Vliegende adulten kunnen overdag, vooral 's ochtends vroeg, worden gevonden. Ook kan men 's avonds met de zaklamp zoeken naar adulten op boomstammen. De zakken kunnen, soms in grote getale, worden gevonden door van dode boomstammen schors te verzamelen en thuis secuur te onderzoeken (incl. zijkanten en achterkant).

Zekere waarnemingen s.v.p. zo snel mogelijk doorgeven. Tijdens de vergadering worden reeds aanvullingen op het gepresenteerde kaartje gegeven door D. Vestergaard en Anton Cox.

Literatuur

- Aartsen, B. van, 1966. Voorkomen van *Solenobia* en *Bankesia* in Nederland. Entomologische berichten 26: 93-96
- Hättenschwiler, P., 1985. Psychidae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* volume 2 (Heath J. & A.M. Emmet eds.): 128-151. Harley Books.
- Lempke B.J., 1961. Catalogus der Nederlandse Lepidoptera. Supplement VIII. Tijdschrift voor Entomologie 104: 164-174.

Naschrift

Naar aanleiding van de presentatie stelt Hans Huisman de vraag aan de orde hoe het eigenlijk zit met de verspreiding van *Taleporia tubulosa* Retzius waarvan het beeld bestaat dat ze overal algemeen is. Komt ze ook in het westen van Nederland voor, waar wel en waar niet? De soort is bijvoorbeeld niet bekend van Oostvoorne. Piet Zumkehr geeft aan dat de soort in het Noordhollands Duinreservaat de meest gewone Psychide is en ook op Terschelling is gevonden. Daar evenwel niet op bomen maar vooral in struikheide (*Calluna*)-vegetaties. De zakken zaten massaal in vallen die door Piet gebruikt werden voor spinnen-onderzoek. Henk ten Holt bevestigt dat de soort, ook elders in Nederland, regelmatig op struikheide kan worden aangetroffen. Bob van Aartsen meldt dat *tubulosa* door hem nooit is aangetroffen bij Haamstede en de binnenduinsbossen bij Oostkapelle (daar wel door Jaap van Vuure aangetroffen?).

Volgens Vestergaard is de soort ook vermeld op de lijst van Voorne. Jan Scheffers meldt dat hij *tubulosa* tot nu toe nooit heeft aangetroffen bij Staelduin. In West-Nederland lijkt dus een wisselend beeld te bestaan.

Aangaande *Psyche casta* Pallas meldt Piet Zumkehr dat dit in Noord-Holland overal een van de algemeenste soorten is, op Terschelling is evenwel maar één zakje gevonden. Vestergaard meldt *casta* recent in Gaasterland te hebben gevonden.

In het kader van het Psychiden-project zal zeker ook nog nader gekeken worden naar de verspreiding van beide meest algemene psychiden, te weten *tubulosa* en *casta*.

Jan Scheffers

Dahlica triquetrella Hübner, Honselersdijk, Plaats 20B (AC = 75/447).

Tijdens mijn werk in de kas op vrijdag 20.ii.2004 vond ik een zak met inhoud: *Dahlica triquetrella*. Ik was verrast zo'n beestje in de kas te vinden. De daarop volgende werkdagen (tot en met 25.ii) heb ik eens wat verder gezocht in de kas waar ik de eerste zak vond. Tot mijn verbazing vond ik toen in totaal nog 138 zakken waarvan uit een aantal een leeg pophuidje stak. Ook zat er op een zak een imago. In totaal vond ik in de kas dus 139 zakken van *triquetrella*. Deze zaten allemaal op de voet en standers van de gevel van de kas. De voet is van beton en er groeien op veel plaatsen algen op de voet. De standers zijn van gegalvaniseerd ijzer. Het bedrijf heeft verschillende afdelingen maar de zakken zijn slechts in één van die afdelingen gevonden.

Ook buiten de kas ben ik gaan zoeken naar de zakken. Op de voet van de betreffende afdeling vond ik ook aan de buitenzijde een flink aantal zakken van *D. triquetrella*, 87 stuks. Ook buiten werden verreweg de meeste zakken gevonden in een beperkt gebied, over een lengte van circa 40 meter op de voet van de kas. Aan weerszijden van die 40 meter vond ik nog maar een enkel exemplaar, in de directe omgeving.

Je kunt je afvragen hoe de beesten in de kas terechtgekomen zijn. Dat is eenvoudig te verklaren: er zitten afwateringsgaatjes voor condens en/of beregeningswater in de gevel. Via die gaatjes kunnen ze zijn binnengekomen. Maar er zijn ook andere mogelijkheden, een kas is niet luchtdicht afgesloten.

Tot op heden (9.iii.2004) vond ik in de kas regelmatig net uit de pop gekomen imago's op de zakken. In de buitenlucht zal ik uiteraard nog geduld moeten hebben tot april/mei.

Borkhausenia nefrax Hodges

Gevangen bij de lamp aan de buitenzijde van het huis aan de Van der Hoevenstraat te Naaldwijk, dus in de buitenlucht. Eerder al eens binnenshuis aangetroffen.

Gymnancyla canella Denis & Schiffermüller

Gevonden in Bloedbergduin te Monster. Alleen bekend van de kust en Zuid-Limburg.

D. Vestergaard

Microlepidoptera in verlandingsvegetaties

Evenals de macro's met de kleur van overjarig riet zijn tal van micro's duidelijk aangepast. Een mooi voorbeeld, vergelijkbaar met de rietuilen, is *Sclerocona acutellus* (Eversmann) die op 26.vi.1964 voor het eerst door ons werd aangetroffen bij hotel 'Het

wapen van Marion' bij het Groene Strand van Oostvoorne, bij een vegetatie met overjarig riet (*Phragmites*). De soort is beschreven uit Oost-Rusland, komt sporadisch voor in Zuid- en West-Europa en wordt door J. Sinnema-Bloemen nu ook uit Friesland vermeld (2003). In de doos bevindt zich een vers exemplaar gevangen in Soest. De vroege stadia zijn overigens onbekend dus bewijs dat de soort zich heeft aangepast aan overjarig riet is er niet.

Limnaecia phragmitella (Stainton) werd in aantal gekweekt uit de kolven van grote lisdodde (*Typha latifolia*), gevonden tijdens het schaatsen op de Ankeveense plassen in 1997, maar kwam ook op licht op het balkon in Soest. Veel 'rietsoorten' zijn blijkbaar nogal zwerflustig: *Chilo phragmitella* (Hübner), *Haimbachia cicatricella* (Hübner) en *Calamotropha paludella* (Hübner) in Soest bijvoorbeeld.

Microlepidoptera van heide en hoogveen

Een kaart van Alterra laat zien dat naar schatting ruim 90% van deze biotopen uit Nederland is verdwenen. Helaas is de toekomst voor de laatste restanten bedreigd, vooral door stikstof afkomstig van grote grazers. Inventarisatie van deze gebieden voorzover nog mogelijk is urgent. Vitale heidevelden met gescheperde schaapskudden als referentie?

Anton Cox

Caloptilia populetorum Zeller

Naar aanleiding van het verslag van de Snellen-vergadering van 11 oktober 2003 (Franje 7 (13): 16) waar in een naschrift door H. ten Holt wordt vermeld dat van *Caloptilia populetorum* na de eerste vondsten jarenlang weinig is vernomen, meldt Anton Cox dat zich in zijn collectie 36 exemplaren bevinden uit 4 uurhokken (Bergen L., Mook, Groesbeek en Sambeek) verzameld vanaf 1991 tot heden. De soort is dus zeker niet weggeweest, maar werd alleen lange tijd niet meer op vergaderingen gemeld.

Nascia ciliaris Hübner

Deze pyralide was bekend uit 5 uurhokken: drie in de prov. Limburg, één in de prov. Zeeland en één in westelijk Noord-Brabant. De soort is aangetroffen door Frans Cupedo te Geulle op 26.vi.1986 en nu ook te Jannezand (Biesbosch) op 27.viii.2003. Kuchlein (1993) schrijft dat de status van deze soort in Nederland zeer onzeker is en dat het mogelijk migranten betreft. De soort komt o.a. voor in Hongarije.

Duponchelia fovealis Zeller

De soort is voor het eerst in de buitenlucht aangetroffen te Belfeld, waar zich veel kassen bevinden, op 18.viii.1992 door Cox, verder te Griendtsveen op 8.ix.2002 en 25.viii.2002, eveneens door Cox, en - door Moonen - te Cadier & Keer op 22.ix.2003. In Zuid-Europa is dit een van de gewoonste soorten.

Platyedra subcinerea Haworth

De soort leeft op *Malvaceae*. Een zeer vroege waarneming van deze soort vond plaats te Cadier & Keer op 12.ii.2004. Verder aangetroffen in Mook (prov.Limburg). op 6.vi, 7.vi en 11.vi.1996 (2 exx.) en 22.vi.2000.

Maurice Jansen

Op 23 en 29 maart en op 16 april 2003 werd in dertien schorgebieden dood organisch materiaal uit de stormvloed- of veekzone verzameld. Het plantenmateriaal werd in een plastic bak gedaan, afgedekt met vitrage zodat het niet geheel was afgesloten en de maanden daarna gevolgd. Op deze wijze werden elf soorten vlinders uit zes gebieden verkregen.

Het Zwin, verzameld 23.iii.2003		
<i>Goniodoma limoniella</i> (Stainton)	27.v-24.vi.	ca 30 ex
<i>Whittleia retiella</i> (Newman)	15-20.iv.	2 ex.
<i>Coleophora maritimella</i> Newman	21.iv.	1 ex
<i>Coleophora atriplicis</i> (Meyrick)	28.v.	3 ex.
<i>Coleophora deviella</i> Zeller	14.v.	1 ex.
Kwade Hoek, verzameld 29.iii. 2003		
<i>Elachista rufocinerea</i> (Haworth)	25.iv.	1 ex.
Zierikzee, 't Stelletje, verzameld 29.iii.2003		
<i>Coleophora salinella</i> Stainton	17.vi. en 10.vii.	resp. 2 ex. en 1 ex.
<i>Chrysoesthia drurella</i> (Fabricius)	20.iv.	2 ex.
<i>Phalonidia affinitana</i> (Douglas)	5.v.	1 ex.
Slikken van Bommenede, Zonnemaire, verzameld 29.iii.2003		
<i>Elachista atricomella</i> Stainton	12.iv.	1 ex.
Oesterput Colijnsplaat, verzameld 16.iv.2003		
<i>Goniodoma limoniella</i>	5.vi., 9.vi en 5.vii	totaal 5 ex.
Groot Buitenschoor, Zandvliet, België, verzameld 16.iv.2003		
<i>Coleophora adpersella</i> Benander	juni 2003	1 ex.
Ritthem schor, verzameld 16.iv.2003		
<i>Goniodoma limoniella</i>	3 vii.	4 ex.
<i>Chrysoesthia drurella</i>	3.vii.	1 ex.

Dia's werden getoond van een viertal Belgische schorren en van Nederlandse gebieden waar dood plantenmateriaal werd verzameld of waar bijzondere vondsten werden gedaan. Opgezette vlinders werden getoond die verzameld werden door het nemen van veekmonsters.

Daarnaast werden de volgende soorten getoond die verzameld werden in het veld of die werden gevonden op de voedselplant en daarna opgekweekt: *Scrobipalpa nitenella*, verzameld op 14.viii.2001 in het estuarium van de IJzer nabij Nieuwpoort. Dit was een nieuwe soort voor België (Jansen, 2004). *Coleophora adpersella* werd niet alleen gevonden in een veekmonster; op 15.ix.2002 werden ook zakken gevonden op *Atriplex littoralis* (strandmelde) die op 17.vi.2003 één vlinder opleverde. Op dat moment nieuw voor België maar inmiddels al gemeld van de Belgische fauna (De Prins & Spronck, 2004). Van *Coleophora saxicolella* (Duponchel) werden op 15.ix.2002 vijf zakken gevonden op het schor Oude Doel langs de Schelde ten noorden van Antwerpen op *Atriplex prostrata* (spiesmelde). Deze leverden een vlinder op 25.vii.2003 (Jansen, in voorbereiding). Mijnen van rupsen van *Elachista scirpi* Stainton werden op 12.vi.2003

gevonden op heen (zeebies) in inlaag 1887 te Ellewoutsdijk die één vlinder opleverde op 25.vi.2003.

Literatuur:

De Prins, W. & R. Spronck, 2004, Four new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Gracillaridae, Coleophoridae and Tortricidae) –Phegea 32: 49-54.

Jansen, M.G.M. 2002. Scrobipalpa nitentella, nieuw voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Gelechiidae).- Phegea 30: 192

Jansen, M.G.M. The Lepidoptera fauna of three brackish salt marshes including two species new for the Belgian fauna. (in voorbereiding)

Dick Doornheijn

Eidophasia messingiella Fisher von Röslerstamm

De soort komt verspreid door het land voor maar is zeldzaam. De rups leeft op pijlkruidkers (*Lepidium draba*). Waargenomen in Nieuwe Tonge op 10.vi.2003.

Nephoterix angustella Hübner

Deze soort is eveneens te Nieuwe Tonge waargenomen op 12.ix.2003. De rups leeft in de bessen van kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*) en is vrij zeldzaam. Ze is o.a. bekend van Zandvoort, Ouddorp en Oostvoorne. In de omgeving van Nieuwe Tonge wordt echter vrijwel geen kardinaalsmuts gevonden.

Aethes francillana Fabricius

Deze soort is bekend van de kuststreek en Zuid-Limburg en is nu aangetroffen te Nieuwe Tonge op 23.VII.2003. De rups leeft op peen (*Daucus carota*) en varkenskerf (*Peucedanum*). Ze wordt onderscheiden van *Aethes dilucidana* (Stephens) doordat de lijntjes bij *francillana* doorlopen tot aan de voorrand.

Esperia sulphurella Fabricius

Naar aanleiding van de laatste melding van deze soort door H. ten Holt (Franje 7 (13): 15) een melding van deze soort uit Nieuwe Tonge op 6.V.2003. De vlinder werd aangetroffen bij fris, bewolkt weer aan de onderzijde van een blaadje van een zwarte bessen struik. In de tuin zijn grote hoeveelheden dood hout opgestapeld, o.a. van meidoorn, spaanse aak en appel.

Hans Huisman

Hans Huisman laat de volgende soorten zien:

Bucculatrix demaryella (Duponchel) Wezep 18.vi.2003 en Bargerveen, 6.viii.2003, op licht. Deze soort is sinds 1993 uit ons land bekend en als mijn op een achttal plaatsen op berk gevonden, maar als imago slechts gevangen in Vlodrop en Bergen aan Zee.

Depressaria badiella (Hübner) Wezep, 5 en 20.ix.2003 op licht. Van tien vindplaatsen uit ons land bekend, steeds in een enkel exemplaar. In Wezep in 1990 eerder gevangen.

Teleiodes flavimaculella (Herrich-Schäffer), Wezep, 10.vi.2003, op licht. Dit is een soort die erg veel lijkt op *T. luculella* en pas in 1990 uit ons land vermeld is, hoewel de

vlinder al in 1874 door van Medenbach de Rooy bij Arnhem gevangen is. De acht tot nu toe bekende vindplaatsen liggen in Utrecht, Gelderland (Veluwe) en Zuid-Limburg.

Scrobipalpa salinella (Zeller), Staphorster Bosch, 5.viii.2003, op licht. Een merkwaardige vindplaats, want deze *Scrobipalpa*-soort komt alleen langs de kust voor. De rups leeft daar vnl. op zee kraal (*Salicornia*) maar wordt ook vermeld van Schorrekruid (*Suaeda maritima*) en Schijnspurrie (*Spergularia*). Het is denkbaar dat de soort in Staphorst geleefd heeft op rode schijnspurrie (*Spergularia rubra*), maar het kan natuurlijk ook een zwerver of een adventief zijn.

Scrobipalpa acuminatella (Sircom) en *atriplicella* (Fishr von Röslerstamm), Bargerveen, resp. 8.v. en 6.viii.2003. Beide soorten zijn tot nu toe weinig (*acuminatella*: eenmaal) of niet (*atriplicella*) in Drenthe gevonden.

Phthorimaea operculella (Zeller), Wezep, 15.ix.2003 en Ouddorp, 3.x.2003, beiden op licht. De vlinder wordt relatief vaak door de Plantenziektenkundige Dienst gemeld als importsoort op aardappelen (*Solanum tuberosum*), maar er zijn maar enkele vangsten uit het vrije veld bekend (op Terschelling door L. Bot). Het is opmerkelijk dat er nu twee lichtvangsten tegelijkertijd zijn.

Crociosema plebejana (Zeller), Ouddorp, 3.x.2003. Deze soort is in 1980 en 1983 al in Melissant gevangen, werd in 2002 voor het eerst in Kortgene gezien en wordt voor 2003 ook uit Monster gemeld.

Eucosma sp.

Tenslotte wordt een *Eucosma* sp. behandeld, gevangen in het Markiezaat bij Bergen op Zoom op 27.vi. tijdens de zomere excursie van Snellen/Ter Haar. Hij had het dier eerst aangezien voor *E. tripoliana* (Barrett), maar het (mannelijk) genitaal stond in tussen *E. cana* (Haworth) en *E. catoptrana* (Rebel). Na een korte discussie gaat het exemplaar mee met Fr. Groenen om het samen met K. Larsen te bekijken. (Uiteindelijk is het pleit beslecht ten gunste van *E. cana*.)

Ook wordt de aandacht gevraagd voor *E. aemulana* (Schläger). Spreker heeft enkele exemplaren uit Ouddorp, die door Alex Diakonoff als *aemulana* zijn gedetermineerd, maar bij nadere bestudering staat het preparaat van het mannelijk genitaal toch wel erg dicht bij dat van *E. tripoliana*. Hij twijfelt aan de diagnose. Guldenroede komt als wilde plant niet meer in Ouddorp voor. Zijn er nog mensen die *E. aemulana* recent in ons land gevonden hebben?

Jaap van Vuure

Nomophila noctuella Denis & Schiffermüller

Nomophila noctuella is een bekende trekvlinder. Elk jaar is hij op Noord-Beveland in Zeeland aan te treffen. De aantallen variëren sterk, bijvoorbeeld twee exx. in de lichtval te Kortgene in 1987 en 195 in 2000. De eerste exemplaren worden meestal in mei gezien, de laatste kunnen nog in oktober worden aangetroffen.

Een extreem vroege vangst deed ik dit jaar: op 6.ii vind ik *N. noctuella* in de lichtval te Kortgene. Het was die week betrekkelijk zacht weer, 's middags kwam de temperatuur

ruim boven de 10°C. Naast *Nomophila noctuella* werden in diezelfde periode ook onder de macro's een aantal bekende trekkers aangetroffen: *Agrotis ipsilon* (Hufnagel) en de vrij zeldzame *Spodoptera exigua* (Hübner). Ook elders in Zeeland zijn deze soorten in die week gevangen (A. Baaijens, Oost-Souburg). Geconstateerd kan worden dat de vlindertrek in 2004 zeer vroeg begonnen is.

Salebriopsis albicilla Herrich-Schäffer

Op 28.vi.2003 trof ik in de lichtval een pyralide die ik niet kende. De witte kop en de witte verdikking aan de basis van de sprieten brachten uitkomst. Het betrof *Salebriopsis albicilla* Vrij zeldzaam, in 1950 voor het eerst gevangen in Limburg. Daarna in Zeeland en Gelderland (zie de jaarlijsten 1984, 1985 en 1992). De rups leeft op loofbomen zoals linde (*Tilia*), els (*Alnus*) en berk (*Betula*).

Caloptilia populetorum Zeller

Op 28 augustus 2003 ving ik op licht in Kortgene *Caloptilia populetorum*. Een soort van de berk. Een betrekkelijk recente aanwinst voor onze fauna, hoewel voor de eerste vangst verschillende data worden genoemd. De eerste vangst zou gedaan zijn te Stein (prov. Limburg) in 1963 (Kuchlein, 1993). In de betreffende jaarlijs van de sectie wordt evenwel 1985 genoemd. In ieder geval zijn de vangsten tot nu toe afkomstig uit Limburg, Noord-Brabant en Gelderland. De vangst in Kortgene zou dan de eerste uit het westen van het land zijn.

Sjaak Koster

Collectie Koster

Heliozela hammoniella Sorhagen

Deze soort werd in 1985 in het Zwanenwater te Callantsoog in aantal gesleept van berkenopslag. Dit was de eerste vondst van *Heliozela hammoniella* in Nederland. Later werden daar ook de karakteristieke bladmijnen op jonge berkjes (*Betula*) gevonden. Verder is de vlinder ook op diverse andere plaatsen in het terrein aangetroffen. Op de plaats waar de malaiseval in 2003 stond opgesteld, zijn ook eerder enkele bladmijnen van deze soort gevonden. Blijkbaar is een malaiseval een goed middel om deze soort te vangen. In de periode van 21v – 2.vii. werden er niet minder dan 95 mannetjes en 62 vrouwtjes in de val aangetroffen.

Incurvaria oehlmanniella (Hübner)

Een vrouwtje van deze soort werd op 14.v. in de malaiseval in het Zwanenwater aangetroffen. De soort komt hoofdzakelijk voor in de zuidelijke helft van ons land, maar is ook gevonden in het oosten en noorden. *Incurvaria oehlmanniella* ontbrak in het noordwesten van Nederland tot er in 1992 een exemplaar in Bergen (prov. Noord-Holland) werd gevangen. De rups wordt vermeld van blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*), maar ook van rode kornoelje (*Cornus sanguinea*) en *Prunus* sp. Waarschijnlijk zal de soort in het Zwanenwater leven op sleedoorn (*Prunus spinosa*) aangezien de andere voedselplanten er niet voorkomen.

Elachista humilis Zeller

Deze soort werd in 1983 en 1984 op diverse plaatsen in het Zwanenwater aangetroffen.

Uit Nederland verder alleen bekend uit de buurt van Arnhem en uit Zuid Limburg. Mogelijk worden de kleine grijze, bijna ongetekende, motjes verward met meer algemene soorten van de Elachistidae. In de malaiseval kwamen in de periode van 21.v. – 11.vi in totaal drie exemplaren, twee mannetjes en een vrouwtje. De rups leeft o.a. op duinriet (*Calamagrostis epigejos*), een zeer algemene plant in het Zwanenwater.

Elachista serricornis Stainton

Dat de waarnemingen van twee exemplaren van deze soort in 2000 (nieuw voor de fauna van het Zwanenwater) niet op toeval berustten, bewijst de vangst met de malaiseval van niet minder dan 20 exemplaren, 12 mannetjes en 8 vrouwtjes, in de periode 28.v. – 27.viii. Het blijft opmerkelijk dat, buiten het Zwanenwater, de soort tot nu toe nergens met zekerheid is vastgesteld buiten een enkele vindplaats in de provincie Limburg.

Coleophora badiipennella (Duponchel)

Op 11.vi. werd er een mannetje in de malaiseval aangetroffen en op 25.vi. kwamen er nog eens twee vrouwtjes uit vangpot. De vlinder is niet algemeen in ons land. Ze wordt hoofdzakelijk gevonden in de duinstreek ten zuiden van Haarlem en is verder nog bekend van een aantal verspreide vondsten in Utrecht, Gelderland, Noord-Brabant en enkele vondsten in het noordoosten. De rups leeft op iep (*Ulmus*).

Aproaerema anthyllidella (Hübner)

Een mannetje van deze kleine zwarte gelechide werd op 30.ix.de val aangetroffen. De soort komt het meest voor in de zuidelijke helft van het land, vooral in het duindistrict en Zuid-Limburg, maar is ook bekend van de provincie Friesland, Terschelling en Egmond aan Zee (prov. Noord-Holland). De voornaamste voedselplant is wondklaver (*Anthyllis vulneraria*), maar stalkruid (*Ononis*), luzerne (*Medicago sativa*) en klaver (*Trifolium*) worden ook als voedselplant genoemd.

De volgende soorten werden in de collectie Schreurs aangetroffen: *Eulamprotes atrella* (Denis & Schiffermüller), *Eulamprotes immaculatella* Douglas en *Aproaerema anthyllidella* (Hübner).

Eulamprotes immaculatella

Eén exemplaar van deze soort werd te Schinveld, 21.v.2001, gesleept uit groot hoefblad (*Petasites hybridus*). De voedselplant van de rups is niet bekend. In Engeland wordt geopperd dat de rups mogelijk op fraai hertshooi (*Hypericum pulchrum*) leeft, maar de vlinder is ook gevangen op plaatsen waar deze voedselplant niet voorkomt. Verder kwam op alle locaties in Engeland zeegroene zegge voor (*Carex flacca*). *Eulamprotes immaculatella* werd als nieuw voor de fauna gemeld door Frans Groenen, naar een exemplaar dat hij te Koningsbosch (prov. Limburg) had verzameld op 31.v.2000. Achteraf bleek dit niet het eerste exemplaar van deze soort voor Nederland te zijn. Dat werd namelijk door Arnold Schreurs gevangen te Eygelshoven (prov. Limburg) op 2.v.1989. Dit exemplaar werd door Maurice Jansen gedetermineerd als *Eulamprotes atrella* (Denis & Schiffermüller), een soort die daar sterk op lijkt. Daarna heb ik het genitaal ook bekeken en concludeerde ook dat het hier om *E. atrella* ging. Het is te

denken aan ons medelid Willy Biesenbaum, die toen hij in het kader van de serie Die Lepidopterenfauna der Rheinlande und Westfalens, bezig was met een deel van de Gelechiidae, tribus Apatetrini, ook materiaal uit de provincie Limburg heeft onderzocht. Daarbij kwam hij tot de ontdekking dat het dier van Schreurs geen *E. atrella* was maar *E. immaculatella*.

E. atrella heeft één generatie van juli-augustus en leeft in de stengels van St. Janskruid (*Hypericum perforatum*) en ruig hertshooi (*Hypericum hirsutum*) en de labiale palp is okerkleurig. *E. immaculatella* daarentegen vliegt van mei tot september, mogelijk in één langgerekte generatie maar twee generaties is meer waarschijnlijk, zie het vluchtdiagram van de Duitse exemplaren (Biesenbaum, 2000) en de labiale palp is lichtgrijs, onderzijde donkergrijs.

Aproaerema anthyllidella vliegt in twee generaties van mei-juni en augustus-september, bezit een scapus met een lichte lijn aan de voorkant en heeft verder een duidelijke zwarte lijn in de franje van de voorvleugel.

Publicatie Sutter

Van de hand van Reinhard Sutter verscheen er in 2003 een interessante publicatie over het genus *Oegoconia* Stainton, 1854. Hij bespreekt in zijn artikel de verspreiding van vijf soorten van dit genus in Europa. Voor ons land noemt hij *Oegoconia deauratella* (Herrich-Schäffer, 1854) (= *basescui* Popescu-Gorj & Capuse, 1965) en *O. caradjai* Popescu-Gorj & Capuse, 1965 als voorkomend in Nederland. Deze laatste soort is nieuw voor de Nederlandse fauna.

Van de in de Nederlandse lijsten vermelde *Oegoconia quadripuncta* (Haworth, 1828) heeft hij geen materiaal gezien. De soort wordt door hem dan ook niet als voorkomend in Nederland vermeld.

Aangezien de soorten *O. quadripuncta* en *O. caradjai* uiterlijk niet van elkaar zijn te onderscheiden, is het niet zo eenvoudig om vast te stellen welke van de twee soorten in Nederland voorkomt. Aangezien beide soorten worden vermeld van o.a. Duitsland en Engeland, zouden ze ook allebei in Nederland kunnen voorkomen.

Om dit vast te kunnen stellen, heb ik inmiddels het materiaal uit de collecties van Naturalis te Leiden en het Zoölogisch Museum te Amsterdam, alsmede de exemplaren uit enkele particuliere collecties onderzocht. Tot mijn verrassing bleken al deze exemplaren tot *O. caradjai* te behoren. Het is nog te vroeg om te zeggen dat *O. quadripuncta* in Nederland niet voorkomt, daarvoor moet meer materiaal worden gecontroleerd, maar wel kan worden vastgesteld dat van deze twee soorten *O. caradjai* in elk geval hier het meest voorkomt.

Literatuur

- Biesenbaum, W., 2000. Gelechiidae; Gelechiinae; Apatetrini. Die Lepidopterenfauna der Rheinlande und Westfalens 11: 1-151.
- Bland, K.P., M.F.V. Corley, A.M. Emmet, R.J. Heckford, P. Huemer, J.R. Langmaid, S.M. Palmer, M.S. Parsons, L.M. Pitkin, T. Rutten, K. Sattler, A.N.B. Simpson & P.H. Sterling, 2002. Gelechiidae. – In Emmet, A. M. & Langmaid, J. R. (eds): The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland 4: 10-251. Harley Books, Colchester.

- Groenen, F., 2002. *Eulamprotes immaculatella* (Lepidoptera: Gelechiidae) nieuw voor de Nederlandse fauna. – Entomologische Berichten 62: 59-60.
- Heckford, R.J. & J.R. Langmaid, 1988. *Eulamprotes phaeella* sp. n. (Lepidoptera: Gelechiidae) in the British Isles. – Entomologist's Gazette 39: 1-11.
- Huemer, P., 1998. Neue Erkenntnisse zur Identität und Verbreitung europäischer *Oegoconia*-Arten (Lepidoptera, Autostichidae). – Mitteilungen der Münchner Entomologischen Gesellschaft 88: 99-117.
- Kuchlein, J.H. & Donner, J.H., 1993. De kleine vlinders: Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera: 1-715. Pudoc, Wageningen.
- Kuchlein, J.H., C. Gielis, K.J. Huisman, E.J. van Nieuwerkerken, H.W. van der Wolf & J.B. Wolschrijn, 1988. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1985 (Lepidoptera). – Entomologische Berichten 48 (5): 69-81.
- Sutter, R., 2003. Die Arten der Gattung *Oegoconia* Stainton, 1854 in Deutschland und ihre Verbreitung in Ostdeutschland (Lepidoptera: Autostichidae). – Beiträge Entomologie 53: 437-447.

Hugo van der Wolf

Voorafgaande aan zijn faunistische mededeling neemt Hugo van der Wolf de aanwezigen al bladerend mee door het nieuwste boek in de serie Microlepidoptera of Europe, deel 5 Momphidae s.l. van de hand van Sjaak Koster en Sergej Sinev. In het boek worden de West-Palaearctische *Momphidae* en daaraan gerelateerde families behandeld. De sectie feliciteert Sjaak Koster met het verschijnen van dit prachtige boek waarvan bij de eerste aanblik vooral de uitzonderlijk mooie platen in het oog springen.

Het genus *Ischnophanes*

De familie *Coleophoridae* omvat 5 genera:

Coleophora Hübner, 1822, met zo'n 1600 soorten wereldwijd

Goniodoma Zeller, 1849, met 5 soorten

Agasma Herrich-Schäffer, 1853, met 3 soorten

Metriotes Herrich-Schäffer, 1855, met 2 soorten

Ischnophanes Meyrick, 1891, met 6 soorten

Naar aanleiding van een revisie van het genus *Ischnophanes* (G. Baldizzone & H.W. van der Wolf, SHILAP Revta. Lepid., 31 (123), 2003: 205-215) worden de volgende 6 soorten besproken.

Ischnophanes monocentra Meyrick, 1891, Algerije, Tunesië

Ischnophanes bifurcata Baldizzone, 1994, Iran, Turkmenistan, Tadzjikistan

Ischnophanes excentra Baldizzone & Van der Wolf, 2003, Spanje

Ischnophanes aquilina Baldizzone & Van der Wolf, 2003, Spanje

Ischnophanes canariella Baldizzone, 1984, Canarische eilanden

Ischnophanes baldizzonei Vives, 1983, Spanje

Het genus *Ischnophanes* werd in 1891 door Meyrick beschreven met als type *Ischnophanes monocentra*, naar exemplaren uit Biskra, Algerije. Latere meldingen van deze soort uit Spanje bleken te berusten op verkeerde determinaties. Eén van deze

Spaanse exemplaren werd in 1983 door Vives Moreno beschreven als *Ischnophanes baldizzonella*. Deze soort is gevonden in de provincies Murcia, Almeria en Sevilla.

Willy de Prins verzamelde een nieuwe soort op de Canarische eilanden: *Ischnophanes canariella* Baldizzone, 1984.

Baldizzone beschreef *Ischnophanes bifurcata* Baldizzone, 1994 uit Iran. Inmiddels is deze zeer kleine soort ook bekend uit Turkmenistan en Tadzjikistan.

Ik heb het geluk gehad twee nieuwe *Ischnophanes*-soorten te verzamelen in Murcia en Almeria. Het zijn *Ischnophanes excentra* Baldizzone & Van der Wolf, 2003 en *Ischnophanes aquilina* Baldizzone & Van der Wolf, 2003. Over de biologie is niets bekend. Vermoedelijk zijn het stengelboorders. Ik kwam de twee nieuwe soorten op het spoor door kleine exemplaren van *Coleophora infolliculella* Chrétien op de genitaliën te controleren.

Sjaak Koster

Gepland was dat Sjaak Koster en Cees van den Berg gezamenlijk een presentatie over het prepareren van genitaliën zouden houden. Wegens fysieke omstandigheden was Cees van den Berg op het laatste moment verhinderd zodat de presentatie slechts ten dele kon worden gehouden. Desalniettemin hield Sjaak Koster een gloedvol betoog over het belang en de wijze van prepareren van genitaliën waarbij hij ongelukkigerwijs ook nog enkele malen werd gehinderd door contactstoringen in de apparatuur. Ook werden delen van een CD-ROM over het prepareren van genitaliën getoond die bij ETI-(UVA-Amsterdam) te verkrijgen is.

De presentatie van Sjaak Koster gaf nog aanleiding tot allerlei tips over alternatieve werkwijzen vanuit de zaal. Al met al een levendige aftrap van de op een afzonderlijke datum in Amsterdam of Leiden te organiseren workshop. Wordt vervolgd.

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Ter Haar” op 3 april 2004 te Lexmond

Rob de Vos

Aanwezig: B. van Aartsen, B. van As, A. Baaijens, G. Bergsma, F. Bink, R. Bink, H. Bunjes, W. Ellis (gast), T. Faasen, M. Franssen, A. Goutbeek, D. Groenendijk, H. Groenewoud, H. Groenink, M. de Groot (introducé), L. Groothedde, C. ten Ham, A. Heeren, H. ten Holt, H. Huisman, A. Hunneman, H. Hunneman, M. Jansen, W. de Jong, K. Kaag, M. de Keijzer, I. Kiel, W. Koopman, B. Kruijsen, F. van Lamoen, R. Lief aard, J. Lucas, C. Maas (gast), J. van der Meulen, R. Bink-Moenen (gast), H. Nagel, Ch. Naves, G. Padding, F. Post, K. Rijsdijk (gast), P. Rooij, W. van Rooijen, A. Saunders, J. Scheffers, J. Schipperen, J. Sinnema, S. Sinnema, P. van Son, J. Stuurman, S. Tiemersma (gast), G. Tuinstra, E. Vermandel, D. Vestergaard, R. de Vos, J. van Vuure, C. Wijnen, J. Zwier.

Bestuur: voorzitter: Jaap Zwier; secretaris: Rob de Vos; penningmeester: Jannie Sinnema; gewone bestuursleden: Hans Huisman, Bob van Aartsen.

De voorzitter opent de bijeenkomst om 11.00 uur met enkele korte mededelingen:

- Fred Wilmlink is op 8 december 2003 overleden. Hij was Ter Haar-lid en vlinderde vooral vaak in de omgeving van Voorschoten. Hij laat een collectie met Nederlandse en tropische vlinders na, die naar het Zoölogisch Museum in Amsterdam gaan.
- Klaas Kaag heeft van de Vlinderstichting “De Gouden Vlinder” gekregen voor zijn werk aan de atlas van de Noord-Hollandse dagvlinders.
- Ter Haar heeft inmiddels een eigen girorekening. Het gironummer is 4316551, sectie Ter Haar, Hemrik.
- Hans Huisman en Bob van Aartsen geven informatie over de komende Snellen/Ter Haar-excursie in het Bargerveen, Drenthe.
- Het bestuur van de sectie kijkt naar de mogelijkheden om de zogeheten “jaarlijsten”, jaaroverzichten van macronachtvlinders, weer op te starten. Sinds in 1989 B.J. Lempke hiermee is gestopt is dit nooit meer voortgezet en men heeft er kennelijk wel behoefte aan. Voorstel voor redactieleden van deze jaarlijsten zou kunnen zijn Rob de Vos, Dick Groenendijk en Jaap Zwier. Er komen enkele suggesties uit de zaal om aan informatie te komen (collecties, internet, databases) en de algemene indruk is dat men het voornemen goedkeurd. In het najaar zal meer over de jaarlijsten kunnen worden gezegd en getoond en zullen nadere voorstellen kunnen worden besproken.

Dick Groenendijk (Vlinderstichting) vertelt als eerste spreker over de database van de Vlinderstichting en hoe daar thans mee wordt omgegaan. Hij wijst op het veranderde (verbeterde) karakter van de Vlinderstichting en hoopt bedenkingen bij leden weg te nemen door een uitleg van de werkwijze die gegevens in de database ondergaan.

Overigens komt het nachtvlindergedeelte onder beheer van de Werkgroep Vlinderfaunistiek, die tot taak heeft de gegevens te “screenen”, zodat men ook daarin vrijwel zeker is van betrouwbare gegevens.

Willem Ellis (Werkgroep Vlinderfaunistiek) sluit aan bij het verhaal van Dick Groenendijk door te vertellen over het “screenen” en zuiverhouden van de database (inmiddels ca. 800.000 records). Met voorbeelden geeft hij de werkwijze aan.

Sjoerd Tiemersma is secretaris van de Nederlandse Entomologische Vereniging (NEV) en vertelt iets over deze organisatie. De vereniging bestaat reeds 159 jaar! Ondanks dat is de vereniging nog niet erg bekend en zelfs NEV-leden komen weinig op vergaderingen. Hij doet een oproep aan de Ter Haar-leden om op de NEV-jaarvergaderingen te komen. Hij spoort niet-leden aan om vooral NEV-lid te worden en wijst daarbij op de voordelen. Ook nodigt hij iedereen uit om de website www.nev.nl eens te bezoeken.

Rondvraag: Maurice Franssen vraagt of iemand duidelijk kan aangeven wat het verschil is tussen *Aplocera efformata* (Guenée) en *A. plagiata* (Linnaeus). Voorts twijfelt Maurice aan de juistheid van de waarneming van *Lithophane socia* en *L. lambda* in het Gorsselse Veld. Dit zal worden nagegaan (zie pag. 16 in deze FRANJE). Charles Naves wijst erop dat de in Franje vermelde *Operophtera fagata* (Scharfenberg) niet uit Drempt, maar uit Stockhem waren.

Faunistische mededelingen

Hans Huisman laat enkele vlinders zien, ten dele lokale soorten, ten dele om een andere reden vermeldenswaard.

Pharmacis fusconebulosa (De Geer), Wezep 24.vi.2003 op licht., een nieuwe vindplaats op de Veluwe, waar de soort op verscheidene lokaties gevonden is.

Operophtera fagata (Scharfenberg). Op 22.xi.2003 werd in Wezep een mannetje op licht gevangen. Al eerder, in 1990, werden exemplaren gevangen langs een bosrand. De vlinder heeft zijn hoofdvlieggebied in Zuid-Limburg, maar wordt, zeker de laatste tijd, ook veel noordelijker gevonden. Zo is het dier geregeld te vinden op enkele lokaties in de Zuid-Veluwe.

Rivula sericealis (Scopoli). Op 12, 16, 19 en 26 september 2003 werden in Wezep vier exemplaren van forma *oenipontana* Hellweger gevangen. Septembervangsten van *R. sericealis* zijn in het algemeen al schaars. De vraag rijst of dit exemplaren van de tweede of van de derde generatie zijn en of *f. oenipontana* een genetische of een oecologische vorm is.

Tyria jacobaeae (Linnaeus). Op de Oldebroeksche Heide tussen Wezep en ‘t Harde vlogen al vroeg diverse exemplaren in en om een militair magazijn. Daarvan werden 4 exemplaren getoond als illustratie hoe vroeg sommige soorten in 2003 gevlogen hebben. Lempke vermeldt maar één vangst uit maart (21.iii) en drie, later in april.

Henk ten Holt begint met twee soorten uit zijn woonomgeving (Nijmegen-West).

De reeds eerder vermelde toename van *Conistra rubiginosa* (Scopoli) blijkt, althans in Nijmegen, goed door te zetten. Hij ving het eerste exemplaar op 7.xi.1999, vervolgens jaarlijks één exemplaar. In 2002 werden 3 exemplaren gevangen en in het afgelopen jaar 10, waaronder drie rupsenvondsten in mei op de muur naast zijn voordeur. Mogelijk zijn de rupsen afkomstig van gewone esdoorn.

Ook in zijn tuin, op 3.vii.2003, de in Nederland buiten Zuid-Limburg vrij bijzondere *Eupithecia haworthiata* Doubleday, een soort van bosrank (*Clematis vitalba*), maar in zijn tuin misschien afkomstig van een gekweekte *Clematis* sp. De soort is eenvoudig te herkennen aan de eerste segmenten van het abdomen die duidelijk rood zijn (Dit kenmerk wordt niet vermeldt in de *Eupithecia*-flyers van Rob de Vos. Volgens Koch (3^e druk, 1991) een “wichtiges Kennzeichen!”

Op 4.v.2003 in De Veentjes, onderdeel van het Asselsche Bos bij Hoog-Soeren een exemplaar van *Rheumaptera hastata* Linnaeus, overdag vliegend in een goed ontwikkelde heide met enig reliëf.

Tijdens een voorjaarsvakantie in de Meinweg, twee exemplaren van *Isturgia limbaria* (Fabricius) op 27.v. in een bremheide. Op 29.v. diverse exemplaren van *Pseudopanthera macularia* L. op de brede bospaden langs de IJzeren Rijn en, al vanaf de vroege schemering, grote aantallen *Phymatopus hecta* (Linnaeus). vlak boven de vegetatie.

Ook op 29.v., in de middag, een exemplaar van *Siona lineata* (Scopoli) op een voormalig rangeerterrein bij het station van Susteren.

Tenslotte de voor hem meest bijzondere vangst van 2003 tijdens de Snellen/Ter Haar-excursie naar Bergen-op-Zoom. Hij had het langste electriciteitsnoer bij zich (100 meter) waardoor hij zijn lichtval diep in het armzalige bos achter de Stayokay-huisjes kon plaatsen. De volgende dag trof hij drie exemplaren van *Paradrina selini* (Boisduval) aan in de val, twee mannetjes en een vrouwtje.

Bij het legen van een val met grote aantallen beesten bestaat het risico dat je de soort niet opmerkt maar in principe is direct te zien dat hij afwijkt van de bekende verwanten ook al heeft hij weinig opvallende kenmerken. Eenmaal uit de grote hoop gevist, is de soort dan niet moeilijk op naam te brengen.

Voorzover bekend is *selini* op Ter Haar-bijeenkomsten nooit gemeld. Hij kent ook geen meldingen uit meer recente Nederlandse literatuur (die er ongetwijfeld wel zullen zijn). Lempke (1966) meldt dat de soort vooral in het Duindistrict en op de Waddeneilanden wordt aangetroffen maar ook bekend is van een redelijk aantal vindplaatsen op de zandgronden in het oosten en zuiden van Nederland. Daar is hij overal schaars. In Noord-West Europa heeft de soort een zeer verbrokkeld areaal. De Nederlandse exemplaren behoren niet tot de nominaatvorm maar tot de ssp. *milleri* Schultz die uit Pommeren is beschreven. Uit de zaal volgen enkele waarnemingen van andere vindplaatsen, maar de algemene indruk is dat de soort niet gewoon is.

Henk ten Holt - Mededeling Psychidae-project III: *Bankesia douglasii* Stainton.

Zie verslag sectie Snellen (pag. 5 in deze FRANJE).

Frits Bink & Rosita Moenen

Bij het samenstellen van het artikel over de sleedoornpage voor Entomologische Berichten merkten we dat bepaalde gegevens veel makkelijker in de vorm van een diaprojectie gebracht kunnen worden, terwijl andere typen van gegevens zich vooral lenen om schriftelijk overgedragen te worden. Gegevens die we in het artikel niet kwijt konden gebruikten wij voor de presentatie op 3 april 2004. In het artikel ‘Leefwijze en habitat van de sleedoornpage *Thecla betulae* (Lepidoptera: Lycaenidae), Bink & Moenen 2004, Entomologische Berichten 64 (4) p 106-112, geven wij de referenties en kweekgegevens alsmede de visie waarop wij naar de relatie tussen geartheid van het dier en het landschap kijken.

Met een digitale camera zijn zowel macro als telefoto's te maken, alsmede filmpjes tot 40 seconden. Een selectie hiervan kan op een CD gezet worden die vervolgens met behulp van een beamer te projecteren is. Onze presentatie liet zien hoe de verschillende type van foto's en de filmpjes overkomen. Vooral het gedrag van de vlinders en rupsen is veel makkelijker met filmbeelden over te brengen dan in woorden uit te drukken.

Siep Sinnema gaf een presentatie van opnamen die met een videocamera gemaakt zijn. De beschikbare apparatuur gaf de videobeelden beter weer dan de films die met de digitale camera gemaakt waren, maar in principe leveren beide typen van camera's ongeveer gelijke prestaties.

Deze vorm van gegevensvastlegging zou toepasbaar moeten zijn voor een centrale opslag waar iedereen gebruik van kan maken en waar iedereen tevens zijn beeldmateriaal kan inbrengen.

Maurice Franssen toont de meest interessante vangsten van 2003 in de Sysseelt, een bos- en heidegebied bij Ede, en vraagt reacties uit de zaal over het tegenwoordige voorkomen van de getoonde vlinders.

Van *Acronicta alni* (Linnaeus) werd een mannetje verzameld op 4.v. Lempke (1964a) schrijft: “Nog altijd behoort deze soort tot de zeldzaamheden van de Nederlandse vlinderfauna. Met zeer onregelmatige tussenpozen duikt hij in een enkel exemplaar nu eens hier, dan weer daar in het land op”. Het aantal door hem gegeven vindplaatsen is heel kort, met slechts drie vermeldingen uit Gelderland. De indruk bestaat dat de soort tegenwoordig wat meer voorkomt, bijvoorbeeld in Kinderdijk terwijl Lempke alleen Oostvoorne opgeeft als vindplaats in Zuid-Holland. Maar hoe zit het met die onregelmatigheid? Uit de zaal komen meerjarige meldingen uit Vaassen, Epen, Dalfsen, diverse plaatsen in midden Brabant en Friesland (ook rupsen). Charles Naves zag *alni* in Drempt in 1990, 1993, 1994 en 1996, Jaap Zwier in 1997 en 1998 (Zelhem), mw. Heeren-de Boer in 1997 (1), 1998 (1) en dan pas weer in 2003 (1), in Kinderdijk. Het lijkt er dus op dat *alni* zich korte tijd ergens kan handhaven en dan weer verdwijnt, op zich een vreemd gedrag van een soort die op loofbomen leeft.

Conistra erythrocephala (Denis & Schiffermüller) verscheen op 22.xi. op de stroop. Lempke (1964a) schrijft dat hij in Nederland uitsluitend beperkt is tot het oosten en zuiden en zeer wisselvallig is in zijn voorkomen: plaatselijk kan hij zeer talrijk zijn om het seizoen erna weer zeer schaars te zijn. Momenteel blijkt *erythrocephala* redelijk algemeen te zijn, met waarnemingen op de Noord-Veluwe, Waalre (twee

achtereenvolgende jaren op licht), Hoge Vuursche (smeer), Bathmen. Frans Post heeft er in midden-Brabant zelfs “duizenden” gezien!

Een van de soorten die “nieuw” was voor de spreker was *Paradiarsia glareosa* (Esper) (5.ix., op licht). Het is een westelijke soort die vroeger heel algemeen was in Zeeland maar in het binnenland zelden werd gezien (Lempke, 1964b), of in zeer wisselende aantallen (Maassen, op de Meinweg). Zeeland blijkt nog steeds het hoofdverspreidingsgebied te zijn maar ook het binnenland lijkt inmiddels goed gekoloniseerd te zijn, met waarnemingen in Den Dolder, Bilthoven, Ede, Blaricum, Waalre, Imbosch (gewoon).

Colostygia multistrigaria (Haworth) is een lentespinner van heiden en duinen, de spreker zag twee mannetjes op 28.iii. Lempke (1967) geeft weinig vindplaatsen en zegt dat de soort lokaal is en steeds maar in kleine aantallen wordt gezien. Gezien de reacties uit de zaal is *multistrigaria* nog steeds een lokale soort. Genoemde vindplaatsen zijn de Imbosch, Bathmen en de duinen bij Monster (ZH) en Bergen (NH). De rups is makkelijk te zoeken op walstro (*Galium*). In het Voorns Duin is de soort soms massaal, soms veel minder gewoon. Vreemd genoeg komt hij hier zelden in de lichtval terecht, maar blijft wel in de directe omgeving daarvan, in de schaduw.

Een heel mooi exemplaar van *Eupithecia dodoneata* werd gevangen op 4.v. Volgens Rob de Vos (1998) is hij vooral verspreid in de duinen en het Gooi, met slechts enkele vindplaatsen op de Veluwe. De rups leeft op eik (*Quercus*) en meidoorn (*Crataegus*).

Tot slot wordt nog een waarneming vermeld van een beschadigd exemplaar van *Ennomos quercinaria* (Hufnagel), volgens Lempke (1970) “ongetwijfeld de minst gewone soort van het genus”. Hij gaat uitgebreid in op de verspreiding en meldt dat volgens veel waarnemers *quercinaria* sterk achteruit gegaan is in de periode 1950-1970. Uit het verspreidingskaartje blijkt dat deze mooie spinner vooral verbreid is in de Veluwezoom en het Gooi, met wat verspreide waarnemingen bij Nijmegen, de duinen (van Katwijk tot Velsen) en Limburg. De aanwezigen noemen nog steeds de Veluwe en het Gooi, met name in gebieden met mooie laanbeuken. Ook Diepenveen (bij Deventer) wordt genoemd als vindplaats. Maar komt hij ook nog steeds in de duinen voor?

Lempke, B.J., 1964a. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Elfde Supplement). Tijdschrift voor Entomologie 107: 379-428.

Lempke, B.J., 1964b. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Negende Supplement). Tijdschrift voor Entomologie 105: 149-232.

Lempke, B.J., 1967. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Veertiende Supplement). Tijdschrift voor Entomologie. 110: 223-342.

Lempke, B.J., 1970. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Zestiende Supplement). Tijdschrift voor Entomologie 113: 125-252.

Vos, R. de, 1998. EUPITHECIA-PROJECT. Nederlandse *Eupithecia*-soorten waarnemen, determineren en registreren. Deel 2, herkenbare doch wat moeilijker soorten. Intern rapport t.b.v. de NEV-sectie ter Haar, 21 pp.

Harry Groenink toont een dwergvorm van *Operophtera fagata* (Scharfenberg), waardoor hij aanvankelijk twijfelde aan de determinatie. Hij heeft bovendien nog een zeer vroege waarneming van een trekvlinder, op 4.ii.2004 een exemplaar van

Spodoptera exigua (Hübner). Dit sluit aan op enkele andere vroege waarnemingen van deze en andere soorten, vooral uit Zeeland. Ook hij ving een noordelijk exemplaar (Bathmen) van *Conistra erythrocephala* (Denis & Schiffermüller).

Gerrit Tuinstra meldt enkele nieuwe vangsten voor regio's in Friesland. *Spudaea ruticilla* (Esper) is nieuw voor Elsloo en *Pareulype berberata* (Denis & Schiffermüller) is op Ameland gevonden.

Peter Rooij vertelt dat onlangs een oude collectie vlinders aan de Vlinderstichting is geschonken. Veel materiaal was helaas onbruikbaar (zonder etiket), maar er was wel een "Nederlands" exemplaar van de geometride *Bichroma famula* (Esper), een soort uit het Mediterrane gebied, verwant aan de dennenspanner (*Bupalus piniaria* (Linnaeus)). Hoe die hier ooit verzeild is geraakt is niet meer na te gaan en daarom is de soort in feite niet bruikbaar voor faunistische vermelding.

Klaas Kaag meldt dat er op 21.v.2004 een "biodiversiteitsdag" wordt georganiseerd in het kader van een biodiversiteitsonderzoek op Texel. Op die dag zullen overal in Nederland de vlinderlampen aan gaan. Dick Groenendijk weet te melden dat er volgend jaar iets dergelijks internationaal zal worden georganiseerd: "night of the moths". Informatie hierover volgt. [overigens werd deze gebeurtenis ook dit jaar, op 13-15 augustus gehouden, med. red.]

Jaap van Vuure meldt dat het trekvlinderseizoen in 2004 zeer vroeg is begonnen. In de eerste week van februari werden in Zeeland *Spodoptera exigua* (Hübner) en *Agrotis ipsilon* (Hufnagel) gevangen.

Van de zeldzame *exigua* werden er maar liefst 12 exemplaren geteld. Deze soort kan vroeg in het jaar aangetroffen worden. Lempke (Catalogus der Nederlandse microlepidoptera, dertiende supplement, Tijdschrift voor Entomologie, 1966) vermeldt als vroegste datum 3.iii.1952. Ook in Engeland werden toen zeer vroege immigranten aangetroffen. De mogelijkheid om te overwinteren voor deze soort werd door Lempke betwijfeld, omdat het topjaar 1962 met 227 exemplaren, het volgend jaar slechts één exemplaar opleverde in november 1963.

De eerste exemplaren van de meer algemene *ipsilon* worden vaak in april al gezien; het zijn dan afgevlagen dieren met vaak slechts de pijlvlekken op de voorvleugel als herkenbare tekening. Lempke noemt 25 maart in 1943 als vroegste datum (Catalogus, 1962). Aan de mogelijkheid voor deze soort om te overwinteren wordt niet getwijfeld op basis van ervaringen met deze soort in een zogenaamde "koude kas".

De vlinders die dit jaar begin februari werden gesignaleerd maakten een zéér verse indruk, zodat opnieuw de vraag opkomt naar de mogelijkheid van overwinteren. Elk antwoord blijft speculatief, omdat het bewijs ook niet geleverd wordt door overwintering in een koude kas. Dat is geen natuurlijke omgeving; slechts de temperatuur is daar waarschijnlijk hoger dan buiten. Ook andere factoren spelen echter een rol, zoals daglengte, relatieve luchtvochtigheid, voedselaanbod en genetische variatie. Het zijn de factoren die Bink noemt in zijn artikel over de Windepilstaart in 2003 (Franje, nr. 13, 2004).

Datzelfde artikel bracht bij Van Vuure in herinnering de ervaring met “overwinterende windepijlstaarten” in het begin van de jaren tachtig. In de veronderstelling van doen te hebben met rupsen van de ligusterpijlstaart, werden toen enkele exemplaren weggezet in een onverwarmde schuur; de rupsen verpopten en leverden het volgend jaar de vlinders; het bleken Windepijlstaarten te zijn, waarvan de poppen dus enkele graden vorst hadden overleefd (zie Korte mededeling in EB, 1984).

Kan nu op grond van deze ervaringen, te weten vroege verse exemplaren en poppen die vorst kunnen doorstaan, geconcludeerd worden dat deze trekvlinders kunnen overwinteren? Dat lijkt toch niet het geval. Verse exemplaren kunnen met hogere luchtstromingen meegevoerd worden, terwijl overblijvende poppen in een laag turfmulm in een afgesloten schuur, ondanks lage temperaturen, niet in een natuurlijke omgeving verblijven.

Siep Sinnema toont via de computer en beamer plaatjes en bewegende beelden van rupsen van *Synanthedon formicaeformis* (Esper), die in gallen op wilg (*Salix*) zitten. Volgens reacties uit de zaal zitten hier beslist unieke opnamen bij. De rupsen waren in elk geval van zeer dichtbij goed te volgen.

Om 15.15 uur sluit de voorzitter de bijeenkomst en hoewel vroeger geëindigd dan gebruikelijk, is het weer een zeer geslaagde dag geworden.

Correcties op het verslag van de excursie in de Achterhoek (Gorssel e.o.) van 14-16 juni 2002.

Jaap Zwier

Vervallen: *Litophane socia* vanwege het feit dat het dier niet is meegenomen en opgezet en er daarom geen mogelijkheid voor verificatie is.

Catoptria osthelderi moet zijn *Catoptria permutatella*. Na het maken van een genitaalpreparaat bleek dat de determinatie onjuist was.

Verwarring

Jaap Zwier

Jarenlang ben ik betrokken geweest bij de opzet en uitbouw van een bibliotheek en een archief op het gebied van de geschiedenis van de natuurbescherming in ons land. De Heimans en Thijssse stichting beheert dit geheel. In die bibliotheek bevinden zich bijna alle tijdschriften die iets te maken hebben met de natuurbescherming. Natuurlijk zijn al die tijdschriften niet compleet. Het compleet maken van een tijdschrift is een hele grote klus. Heel vaak komt het voor dat de nummering van een tijdschrift van geen kant klopt. Vooral bij het overgaan van de ene redactie naar de andere worden er veel fouten in de nummering gemaakt.

De tijdschriftjes, die op ons gebied een rol spelen zijn o.a. Franje, Tinea en de Nieuwsbrief van de WVF. Ook hier laat de nummering de geschiedenis van deze tijdschriftjes zien. Ik laat hieronder de nummering volgen, omdat het erg fijn is als je als archivaris ergens kunt vinden hoe de nummering in de loop der tijd is ontstaan.

Schubnieuws was een uitgave van de Benelux werkgroep nachtvlinders

nr. 1: jaargang 1: mei 1996;

nr. 2: jaargang 2: jan. 1998;

nr. 3: jaargang 3: apr. 1999

Nieuwsbrief van de stichting TINEA (zonder ISSN-nummer), nr 1: juni 2001; nr. 2: januari 2002.

TINEA Nederland, een onregelmatig verschijnend periodiek van de stichting Tinea, nr. 1 jaargang 1, sept, 2002 (dit nummer heette nog gewoon Tinea maar is daarna gewijzigd om verwarring met het Japanse tijdschrift te voorkomen); nr. 2, jaargang 1, juli 2003.

Nieuwsbrief WVF is een uitgave van de Werkgroep vlinderfaunistiek (WVF) van de Stichting European Invertebrate Survey (EIS).

nr. 1, feb. 2003; nr. 2, nov. 2003; nr. 3, juni 2004

Franje is een uitgave van de sectie Snellen, na nr. 5 ook van de sectie "Ter Haar":

nr. 1	jaargang 1	14 mrt. 1998	nr. 8	jrg. 4	10 okt. 2001
nr. 2	jrg. 1	31 okt. 1998	nr. 9	jrg. 5	8 feb. 2002
nr. 3	jrg 2	13 mrt 1999	nr. 10	jrg. 5	17 sept. 2002
nr. 4	jrg 2	13 nov. 1999	nr. 11	jrg. 6	14 feb. 2003
nr. 5	jrg 3	15 feb. 2000	nr. 12	jrg. 6	18 sept. 2003
nr. 6	jrg 3	21 okt. 2000	nr. 13	jrg. 7	23 feb. 2004
nr. 7	jrg. 4	28 feb. 2001			

NAJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN"

De najaarsbijeenkomst wordt gehouden op
zaterdag 30 oktober 2004

om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoevenseweg 63, Lexmond.
Tel: 0347-341933

AGENDA

1. Opening door de voorzitter
2. Verslag van de vorige bijeenkomst
3. Bestuursmededelingen:
4. Faunistische mededelingen
5. Sluiting

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378 en per e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Vanaf Utrecht CS: 154

Vertrek vanuit Lexmond naar Utrecht: 154

Franje 7 (14) – september 2004

NAJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “TER HAAR”

De najaarsbijeenkomst wordt gehouden op
Zaterdag 25 september 2004

om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoevenseweg 63, Lexmond.
Tel: 0347-341933

AGENDA

10.30 zaal open
11.00 opening bijeenkomst
11.05 bestuursmededelingen
11.30 rondvraag
11.45 faunistische mededelingen
16.00 sluiting

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378 en per e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Vanaf Utrecht CS: 154
Vertrek vanuit Lexmond naar Utrecht: 154